

СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ГЕНДЕРНІ ОКУЛЯРИ

Лазаренко А. О.

Наук. керівн. – викл. Скіндер Н. В.

Харківський торговельно-економічний коледж

*Київського національного
торговельно-економічного університету*

Сучасне суспільство перебуває сьогодні на етапі демократичного розвитку. Один з основних принципів демократичного суспільства – це визнання рівних прав жінок і чоловіків у всіх областях: літературі, культурі, а також в освіті, при цьому необхідно створити умови для їх реалізації. Сучасна концепція демократії виходить з того, що без досягнення гендерної рівності неможлива побудова повністю демократичного суспільства. Тільки виховання, засноване на засадах рівноправності статей, здатне сформувати егалітарну свідомість у майбутніх громадян. Для відкритого демократичного суспільства необхідно виховати такі риси, як толерантність, критичне мислення, незалежність для того, щоб внести гендерні зміни.

Так що ми розуміємо під терміном «гендер»? Що це? І звідки він пішов? Гендер – це соціальна стать, відмінності між чоловіками і жінками, які залежать не від біологічних, а від соціальних умов (суспільний поділ праці, специфічні соціальні функції, культурні стереотипи і т.д.).

Концепція гендеру з'явилася в соціології не так давно – у 60-70-ті роки, а в Україні вона стала особливо привертати увагу дослідників з початку 90-х років. Можна відзначити, що саме соціальні трансформації кінця 80-х початку 90-х років стали головним фактором, що вплинув у нашій країні на формування нового напрямку в соціальних науках, який ще до кінця не сформувався.

Загальновизнано, що стать – це біологічна характеристика людини, що включає відмінні ознаки чоловіків і жінок на хромосомному, анатомічному, репродуктивному та гормональному рівнях, а гендер – це соціальний вимір статі, тобто соціокультурний феномен, що означає, що таке бути чоловіком або жінкою в тому чи іншому суспільстві. Наприклад, чоловік може виконувати соціальну роль, яка в даному суспільстві традиційно вважається не чоловічою (сидіти з дітьми вдома і не

працювати), але така поведінка не робить його "менш чоловіком" в фізичному аспекті. Прийнятні і неприйнятні соціальні ролі для чоловіків і для жінок задаються самим суспільством, його культурою, нормами і цінностями.

Структурування суспільства за гендерною ознакою, що відбувається у сфері соціально-трудових відносин, закріплює за статями певні соціальні статуси, ролі, норми поведінки, таким чином детермінуючи "чоловічі" та "жіночі" професії, а також диспропорції у посадовій ієрархії

Сьогодні гендерні дослідження – це область міждисциплінарних досліджень, що привертають увагу не тільки соціологів, а й психологів, культурологів, антропологів, істориків, також гендерні аспекти не залишилися в сферах освіти, культури та літератури. Саме гендерний аспект в системі освіти і є темою розгляду.

Система освіти – це перш за все модель сім'ї, і як в родині не можна позбавити дитину матері або батька, так і в освіті переважання в «жіночу» або «чоловічу» сторону створить певне викривлення в освіті.

Існує достатня кількість наукових досліджень, які доводять, що жінки відрізняються від чоловіків не тільки за біологічними ознаками, а й за особистісними характеристиками, особливостями мислення, мовлення, уяви. Цей факт, без сумніву, слід враховувати в освітньому процесі. Адже педагогічний штат будь-якого навчального закладу включає в себе як чоловіків, так і жінок.

Гендерна професійна сегрегація має значний вплив як на чоловічу, так і на жіночу частину населення. У певному розумінні можна стверджувати, що на ринку праці є своєрідна рівність, оскільки як чоловіки, так і жінки зазнають негативного впливу гендерної професійної сегрегації. Проте така рівність має негативний відтінок для представників обох статей. Синергія цих впливів відбивається на сучасному стані зайнятості населення, соціально-економічному та демографічному стані населення. Ліквідація нерівності стосовно однієї статі неможлива без вивчення проблем іншої, а гендерний розвиток – це зміни в становищі як жінки, так і чоловіка в історичній зумовленості їхніх ролей.

Гендерна нерівність у сфері зайнятості в Україні не має яскраво вираженого дискримінаційного характеру, але зумовлює потребу в проведенні гендерної політики, яка має бути спрямована на подолання гендерної професійної сегрегації. При вирішенні цієї проблеми потрібно виходити із сучасних економічних і соціальних умов.

Щороку ринок праці аналізує і прогнозує, які професії будуть актуальними і популярними на даний рік, при цьому аналізуючи, наскільки та чи інша професія користується успіхом, як серед чоловіків, так і серед жінок. Щоб скласти топ спеціальностей ретельно вивчаються соціальні та економічні процеси всередині країни і конкретного регіону або області, а також необхідністю нових працівників в тій чи іншій галузі.

Як і планувалося в 2016 році компанії, організації та підприємства при прийомі на роботу співробітників орієнтуються не на кількість, як в минулі роки, а на якість знань і умінь співробітників. Це означає, що фахівці будуть проходити більш ретельний відбір, а список вимог стане набагато більше.

Зараз межі між чоловічими і жіночими професіями все більше зникають, але про повну відсутність мова ще не йде.

Неоднакове представництво жінок та чоловіків у професійних групах отримало назву: «Професійна концентрація». Якщо показник концентрації жінок та чоловіків у певній сфері зайнятості є однаковим, то сегрегація відсутня і навпаки. Заборона жінкам працювати на певних посадах призвела до формування нерівностей у оплаті праці чоловікам та жінкам, задіяним в одній сфер. Наприклад робота машиніста у метро є більш оплачуваною (5000 грн.), ніж чергової на станції (1600 грн.). Згідно із даними Державної служби статистики України, гендерний розрив в оплаті праці в Україні становить 22,4%. На ринку праці сформувалися групи професій, які традиційно визначаються «чоловічими» чи «жіночими». Відповідно до показників економічної активності населення України, відсоток жінок у сфері послуг та торгівлі становив 21% на противагу 10% чоловіків. Натомість кваліфікованими працівниками з інструментом є чоловіки (20%), а не жінки (3%). Те саме і з обслуговуванням роботи технологічного устаткування (18% проти 4%).

Разом з тим, існують стереотипи в суспільстві про те, кому можна працювати за певною спеціальністю, а кому ні. ІТ, роботи, пов'язані з важкою фізичною працею, інженерні спеціальності – все це сфери, в яких лідерські позиції займають представники сильної статі. В області фінансів, туристичному бізнесі, управлінні кадрами, ресторанній справі, медицині та освіті переважають жінки. Але є й винятки! Які ж зміни відбуваються останнім часом в Україні в сфері поділу праці між представниками різних статей? Портал HeadHunter надав нам аналіз більш відомих професій у 2016 році і яким попитом він користується у чоловіків і жінок.

Таблиця 1

Актуальні професії серед жінок та чоловіків на ринку праці

Позиція	Посада	Кількість чоловіків	Кількість жінок
1	Адміністративний персонал	19%	81%
2	Управління персоналом	23%	77%
3	Наука та освіта	25%	75%
4	Спортивні клуби, фітнес	32%	68%
5	Домашній персонал	34%	66%
6	Державна служба	37%	63%
7	Готельно-ресторанний бізнес, туризм	38%	62%
8	Маркетинг, реклама, PR	38%	62%
9	Медицина, фармацевтика	40%	60%
10	Юристи	51%	49%
11	Консультанти	55%	45%
12	Будівництво та нерухомість	75%	25%
13	Транспорт	76%	24%
14	Вищий менеджмент	76%	24%
15	Виробництво	79%	21%
16	Інформаційні технології	84%	16%
17	Автомобільний бізнес	91%	9%
18	Безпека	96%	4%

У даній роботі розглянуто гендерний поділ професій на чоловічі і жіночі в сфері:

- Ресторанного обслуговування,
- Туристичного обслуговування,
- Виробництва харчової продукції.

Проаналізуємо кожну сферу більш детально.

Отже, ресторанне обслуговування – одна з найбільш поширених в сучасності, як було наведено вище в таблиці, ця галузь користується попитом на ринку праці в Україні, сюди можна віднести такі посади як: адміністратор, офіціант, менеджер, директор.

Адміністратор. Незважаючи на те, що закладам ресторанного господарства вже кілька тисяч років, ресторани і кафе стали самостійними закладами не так давно. Можна вважати, що Франція – одна з перших країн, що зробила з їжі культ і практично це вважається ритуальною дією. Саме там два-три століття тому власники закладів стали особливу увагу приділяти обслуговуванню відвідувачів. Першими керівниками були метрдотелі. Вони зустрічали гостей, організовували їм відпочинок і гідне харчування. Професія адміністратора ресторану з'явилася вже в XX столітті, коли ресторанів, кафе, барів та їдалень стала величезна кількість і з'явилася потреба в необхідності менеджерів і директорів. Адміністратор відповідає за все, що відбувається в закладі: здійснює підбір персоналу та його навчання, зустрічає і проводить відвідувачів, управляє всіма робочими процесами і відповідає за якість роботи ресторану (чистота, ввічливість, атмосфера, смачна кухня та інші аспекти), а також вирішує всі нестандартні питання.

Офіціант – обслуговуючий персонал, в обов'язки якого входить правильне обслуговування гостей закладу, надання меню, подача страв, прибирання посуду та ін.

Менеджер – планує, організовує і контролює роботу ресторану, раціонально організовує робочий час працівників (складання графіків і розкладу роботи, використання методів і принципів наукової організації праці), розраховує потреби ресторану в продуктах та інших товарно-матеріальних цінностях, планує і організовує його матеріально-технічне забезпечення (аналізує потреби ресторану в ресурсах з урахуванням стану і тенденцій розвитку ринку, ресторанних послуг та споживчого попиту; маркетинговий аналіз ринку постачальників, контроль термінів, обсягів і якості придбаної продукції, аналіз співвідношення «ціна-якість товару») контролює якість обслуговування відвідувачів ресторану.

Директор – забезпечує наявність на кожен партію продовольчих товарів і сировини, використаного для приготування продукції громадського харчування, документа, що містить відомості про якість продукту, виробника (сертифіката відповідності, гігієнічного висновку та ін.). Оформлює документи, необхідні для здійснення діяльності з надання послуг громадського харчування, забезпечує високий рівень ефективності виробництва, впровадження нової техніки і технології, прогресивних форм обслуговування й організації праці, контролює раціональне використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

Туристичне обслуговування є одним з найбільш динамічно розвинутих секторів економіки в світі і джерелом доходу країни. Тому на сучасному етапі стають актуальними питання підготовки фахівців для цього бізнесу, збільшується попит у професійних фахівцях, здатних швидко адаптуватися до навколишнього середовища, які готові до практичної діяльності, що визначають найбільш перспективні і гнучкі рішення і вміють прогнозувати попит. До професій, які безпосередньо пов'язані з туристичним обслуговуванням можна віднести: менеджер з туризму, секретар з туризму, туроператор.

Менеджер з туризму – в сфері туризму найпоширенішою і затребуваною є професія менеджера, його завдання полягає в тому, щоб зацікавити клієнта всіма можливими способами, тобто, вигадати нестандартний підхід у виборі подорожі, ввести якісь нововведення, привернути увагу акціями або іншими вигідними пропозиціями.

Туроператор – головне завдання – знайти і запропонувати досвідченим мандрівникам нові об'єкти для ознайомлення і відпочинку, створити маршрут, підібрати близько розташовані готелі, визначити, який транспорт зможе доставити туристів (літак, потяг і т. п.), продумати екскурсійну програму, зробити відпочинок клієнтів незабутнім і скласти його так, щоб мандрівники ще не раз користувалися послугами туроператора.

Секретар з туризму – ця людина відповідає за всю документацію, її оформлення, чи правильно буде подано її директору, також він несе відповідальність за всі печатки, підписи, дозвіл на виїзд і ін.

Спеціальність «Виробництво харчової продукції» включає в себе наступні спеціалізації:

9. Зберігання, консервування та переробка м'яса

10. Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів та харчових концентратів

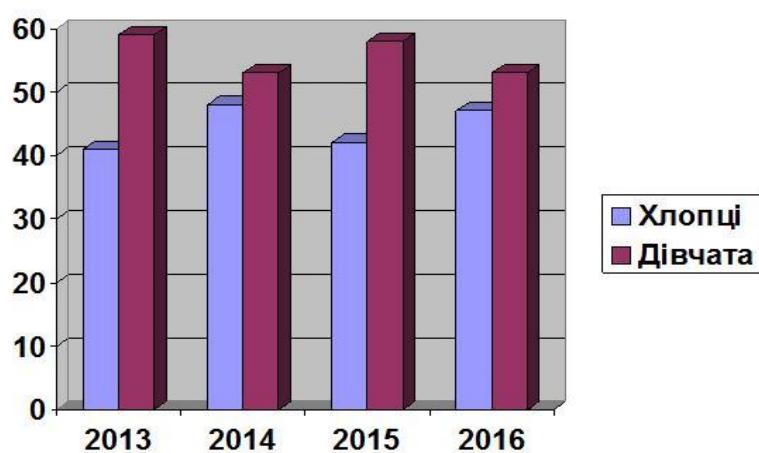
11. Виробництво харчової продукції

Професія технолога – це перш за все майстер з приготування їжі. Його робота полягає в приготуванні їжі в громадському харчуванні, основою його роботи є правильно підібрати продукти, які будуть поєднані і створять страву, яка незабаром може стати шедевром. Такі сфери діяльності, як ресторанне обслуговування, туристичне обслуговування і виробництво харчової продукції – безпосередньо пов'язані між собою, якщо ви захочете вивчитися і працювати саме в цих сферах діяльності, одним з варіантів навчального закладу є Харківський торговельно-економічний

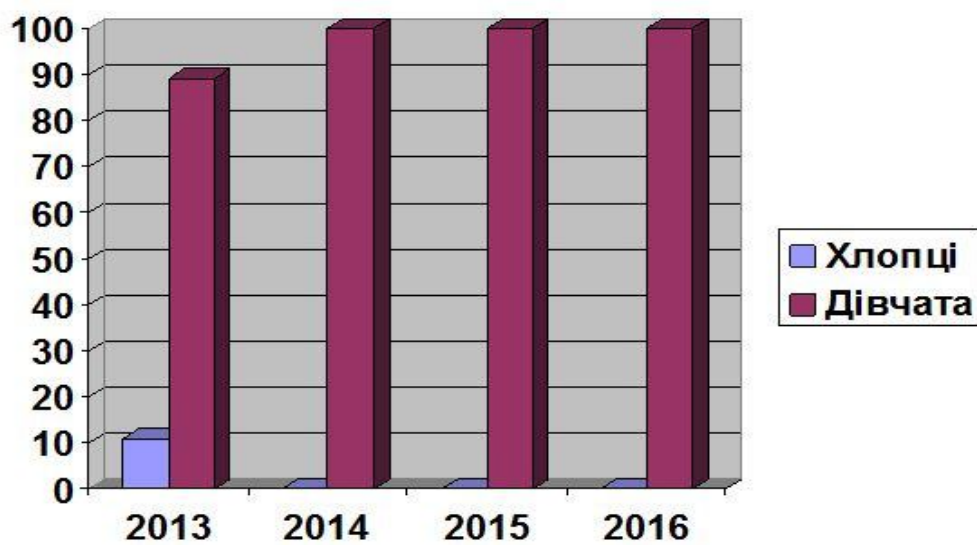
коледж Київського національного торговельно-економічного університету, саме в ньому навчають на: адміністраторів ресторану, кухарів, кондитерів, пекарів, офіціантів, барменів; різні професії в сфері туризму: адміністраторів, агентів з організації туризму, екскурсоводів, гідів та ін.

Звичайно, навколо цих професій існує багато суперечок, наприклад, чи є професія кухаря чоловічою чи жіночою, адже, з одного боку, жінка з давніх-давен є хранителькою домашнього вогнища, господинею, а з іншого, серед кухарів-професіоналів більше чоловіків. Так, на питання, яка різниця між кулінаром чоловіком і жінкою Томас Гуглер, що є Президентом Всесвітньої асоціації спільнот шеф-кухарів (WACS), відповів, що: "Різниця колосальна! Треба відзначити, що жінки дуже талановиті кулінари. Єдина проблема для жінки в цій професії – дуже важка і наполеглива праця. Тому якщо ця робота забирає у жінки дуже багато нервів, то рано чи пізно жінка її залишить. Жінка не може бути весь час під тиском, а ця робота вимагає дуже серйозної віддачі: доводиться працювати вдень, вночі, у вихідні та свята. Тому, коли через деякий час у неї з'являються діти, вона вже не повертається на роботу. в Європі якраз тому не так багато жінок шеф-кухарів. Мені особисто дуже приємно працювати з жінками. вони ніколи не випивають, не спізнюються на роботу, вони пунктуальні, працелюбні і роблять свою справу до кінця. У жінок бувають інші недоліки, але ми не будемо говорити про них ".

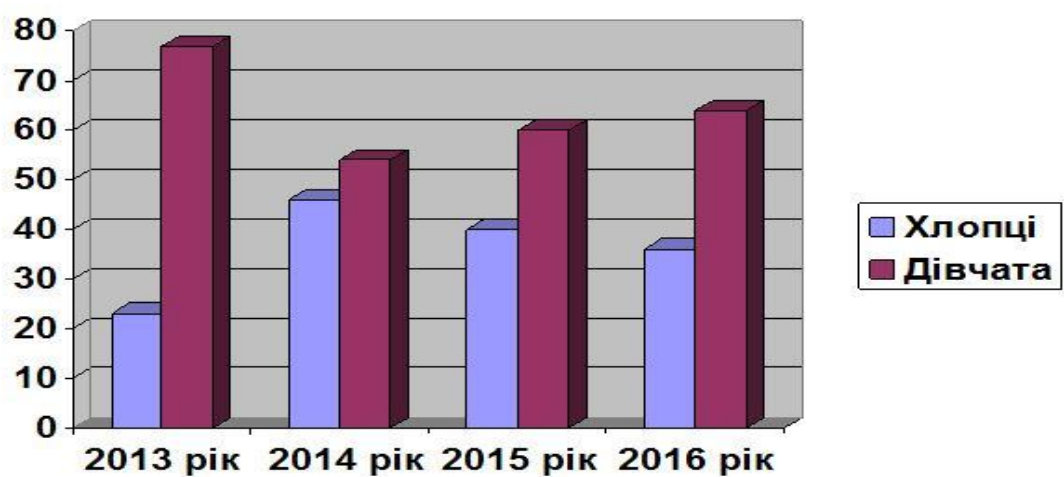
У контексті даного дослідження в Харківському торговельно-економічному коледжі КНТЕУ був проведений порівняльний аналіз співвідношення кількості хлопців і дівчат в групах: РО (Ресторанне обслуговування), ТО (Туристичне обслуговування), Т (Виробництво харчової продукції), ТМ (Зберігання, консервування та переробка м'яса), ТХ (Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів та харчових концентратів) за період 2013-2016 рр. Результати даного аналізу представлені нижче в діаграмах.

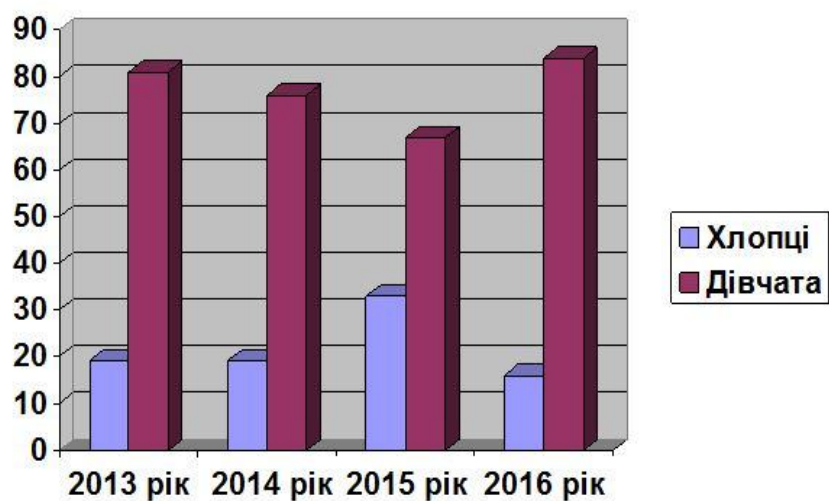
Діаграма 1. Група спеціальності «Виробництво харчової продукції»
(2013-2016 роки вступу)

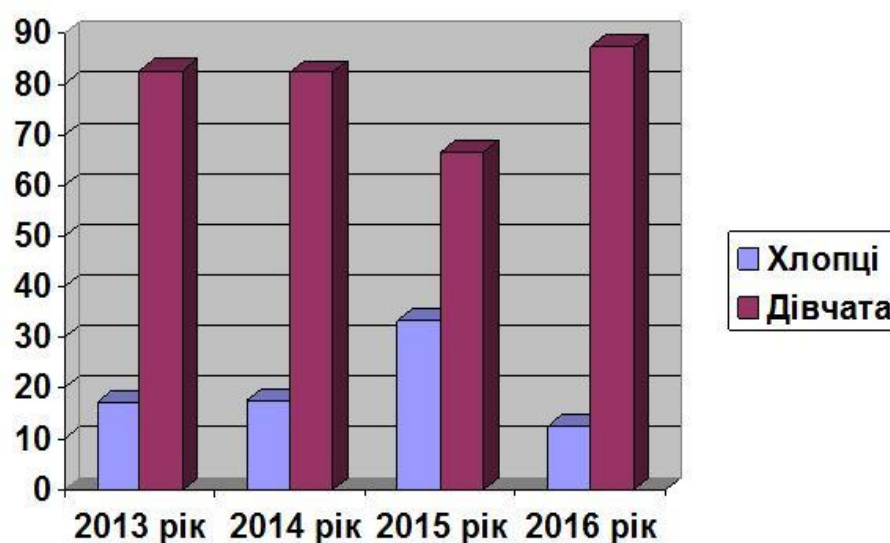
Діаграма 2. Група спеціальності «Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів та харчових концентратів» (2013-2016 роки вступу)

Діаграма 3. Група спеціальності «Зберігання, консервування та переробка м'яса» (2013-2016 роки вступу)

Діаграма 4. Група спеціальності «Ресторанне обслуговування» (2013-2016 роки вступу)

Діаграма 5. Група спеціальності «Туристичне обслуговування»
(2013-2016 роки вступу)

Порівняльний аналіз показав, що в досліджуваних групах більше навчається дівчат, ніж хлопців. Звичайно на вибір тієї чи іншої професії на хлопців та дівчат впливає безліч факторів, проте завдяки дослідженню можна побачити, що лідером вибору серед хлопців все ж таки є спеціальність «Виробництво харчової продукції».

Окрім цього, можна зазначити, що в досліджуваних сферах діяльності немає чіткого поділу на чоловічу і жіночу професію, чоловік, як і жінка може мати успіх, як в сфері ресторанного обслуговування, так і сфері виробництва харчової продукції, туристичного обслуговування, адже існує безліч відомих людей, як чоловіків, так і жінок, які відомі в різних індустріях, незважаючи, суворо чоловіча це чи жіноча професія.

Проте, слід сказати, що дівчата все більше інкорпоруються у чоловічі професії, наприклад, професія м'ясника (вимагає сили, міцності). Що стосується кондитерської справи, то, вона, на жаль, залишається суто жіночою, і це ми можемо побачити в діаграмах, хлопці поки що, стоять осторонь, можливо через те, що можуть бути названі жіночними, м'якими, як ті, що не відповідають традиційній ролі чоловіка. Образ чоловіка-кондитера може лише спеціально еротизуватися (наприклад, реклама десертів «Бонжур»), проте увага в даному випадку акцентується більше на зовнішності чоловіка, ніж на професійних якостях.

Але потрібно пам'ятати, що не залежно від біологічної статі, дівчата і хлопці (студенти, обрані для дослідження) можуть вільно формувати свою гендерну ідентичність в залежності від свого світогляду та відчуттів, вільно обирати майбутню професію та спеціальність, незважаючи при цьому на ті стереотипи, які, на жаль, досі присутні в сучасному українському суспільстві.

Література

1. Гендер для медій за ред. Маєрчик М., Плахотнік О, Ярманової. – К.: Критика, 2013. – 220 с.
2. Гендерний журнал «Я». Гендер і освіта. – 2016. – 1(40). – 40 с.
3. Лорбер Дж., Фаррелл С. Принципы гендерного конструирования/ Дж. Лорбер, С. Фаррелл // Хрестоматия феминистских текстов. Переводы. Под ред. Е. Здравомысловой, А.Темкиной. СПб.: издательство «Дмитрий Буланин», 2000. – С.187 – 192.
4. Уэст К., Зиммерман Д. Создание гендера/ К. Уэст, Д. Зиммерманн // Хрестоматия феминистских текстов. Переводы. Под ред. Е. Здравомысловой, А.Темкиной. – СПб.: Издательство «Дмитрий Буланин», 2000. – С. 193-219.